

I tvilens tidsalder

For Einar Øverenget handler tro om hva slags forventninger han møter livet med. – Jeg vil ikke at tro skal reduseres til kun et svar på menneskets lengsel etter trygghet. (Foto: Lars O. Flydal)

[Større bilde](#) >

Det er jobben hans å reflektere over livets store spørsmål. Men når vi spør Einar Øverenget hva han tror på, blir filosofen tvilrådig i blikket.

Britt Rogstad
brittro@vl.no

– Tro handler om mer enn religion. Tro er et eksistensielt spørsmål som alle må forholde seg til, fastslår Øverenget.

Han har skrevet flere bøker om eksistensielle temaer. I bøkene står det også om tro, og de har mange referanser til hva filosofene gjennom historien har tenkt om tro.

– Vi lever i tvilens tidsalder. Det begynte allerede med de nye vitenskaper som vokste fram på 15-1600-tallet. Den franske filosofen Descartes hevdet blant annet da at han som et moderne menneske ikke kunne akseptere noe som sant, med mindre det var umulig å tvile på det. Og for første gang i kristendommens historie ble det satt spørsmålstegn ved Guds eksistens.

– *Hva tror du på?*

– Alle tror i den forstand at vi må tuftte livene våre på noe utover det vi faktisk kan vite noe om. Selv humanetikere som avviser inngripen av metafysiske krefter, må sette sin lit til tro. Ingen vet noe sikkert om morgendagen, for eksempel. Vi har ingen garantier for at vi våkner

opp i morgen, og vet heller ikke hva vi våkner opp til. Likevel må du ha et minimum av tillit til fremtiden for å kunne leve et godt liv. Du må tro at livet fortsatt har noe positivt i vente, ellers blir det meningsløst, sier han.

Ordenes kraft. Tankene lyder som gjenklang fra Einar Øverengets nyeste bok, *Å bli sin egen venn*. En kapitteloverskrift i boka er ordrett sitat fra starten av Johannesevangeliet: I begynnelsen var ordet.

– *Bibelteksten fortsetter med «Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud.» Hvorfor låner du fra denne religiøst ladede og svært kjente teksten?*

– Jeg har veldig tiltro til ordenes kraft. Språk er med på å skape virkelighet. Gjennom hvilke ord jeg bruker om meg selv og til å beskrive de opplevelsene jeg har, kan jeg langt på vei skape min virkelighet. Selvsagt er det ikke så enkelt at man kan snakke og tenke seg vekk fra ulykker og sykdom og alle andre uforutsette ting. Men jeg er helt overbevist om at det du tenker og sier om det som hender deg, påvirker opplevelsen av situasjonen og derved den videre utviklingen.

Sokrates. Og fagfilosofen forneker seg ikke. Kjapt dreier Einar Øverenget samtalen over på ett av sine favorittemaer, Martin Heideggers tenkning, som han har tatt doktorgrad på. Heidegger klarte på en fruktbar måte å bygge bru mellom antikkens tenkere og moderne eksistensfilosofi, hevder Øverenget. Selv er han svak for metodene til Sokrates. I samtaler stilte den gamle grekeren folk spørsmål ved tilsynelatende opplagte ting. Slik ledet filosofen dem til ny innsikt om liv og virkelighet.

– *Har din kunnskap som fagfilosof hjulpet deg til å tenke rundt eget livssyn?*

– Antakelig. Tenkerne gjennom historien utgjør en klangbunn jeg inspireres av. Filosofen Pascal, som levde på 1600-tallet da det i motsetning til i middelalderen var blitt rom for å tvile på Guds ek-

stens, han sa: «Hvis jeg ikke tror, og Gud likevel finnes, havner jeg i fortapelsen. Hvis jeg derimot tror, og Gud ikke finnes, får det ingen negative følger for meg». Med det utgangspunktet blir det interessante spørsmålet om vi kan velge å tro? Augustin mente det ikke gikk an, at troen var en gave fra Gud. Thomas Aquinas prøvde å forstå Guds allmektighet.

Hemmelighet. – *Men tror du på Gud?*

– Jeg vet ikke hvor jeg kommer fra, eller hvor jeg går hen. Det fyller meg med undring. Det er magisk. Livet er pakket inn med en hemmelighet i begge ender. Og det er hemmeligheter underveis. Hvis jeg hadde gjort andre valg enn de jeg har tatt, ville virkeligheten min kanskje vært helt annerledes. Banale ting kan gi ny retning, som at jeg ikke ville møtt kona mi, hvis jeg hadde gått hjemmefra ti minutter seinere den dagen. Slike tanker får det til å svimle litt. Men erkjennelsen av tilfældighetenes makt i mitt liv er faktisk frigjørende for meg. Den gjør det lettere å puste. Jeg har selv ansvar for mye. Jeg vet mye og kan styre mye, men ikke alt.

Undring. – *Kan Gud styre noe i ditt liv?*

Filosofen har gått rundt dette spørsmålet, som katten rundt den varme grøten, men nå kommer det endelig:

– Jeg har nok ingen klar gudstro, men ateist er jeg heller ikke. Aner rett og slett ikke hvor jeg befinner meg på den linja. Et sted midt imellom, antakelig. Mye i min virkelighet vekker en undring, og der, i den undringen, henter jeg energi. Hva er eksistens? Når skjønnte jeg at jeg var meg? Min datter på ni måneder oppdaget på et tidspunkt hendene sine. Når vil hun forstå at det er hun som bestemmer over disse to hendene? Undringen er viktige elementer i mitt liv, som også gjør det mulig å takle skuffelser og nederlag, tror han.

For livet er skremmende alvorlig i grunn, når han tenker etter.

– Det finnes bare en eneste original utgave av akkurat meg og mitt liv, og av alles liv, for den saks skyld. Og du sjonglerer ikke med en kinesisk vase fra Ming dynastiet, ikke sant? Slike eksklusive gjenstander behandler du med forsiktighet og påpasselighet. Lever du derimot livet for forsiktig og påpasselig, så lever du ikke i det hele tatt, etter mine begreper om hva liv er, sier han og blir taus. Men bare et øyeblikk:

– Tro for meg handler om hva slags forventninger jeg møter livet med. Jeg er ikke hysterisk optimistisk, men regner likevel ikke med at de verste katastrofene skal skje akkurat meg,

selv om jeg vet at døden er det eneste vi kan være sikre på. Jeg vil ikke at tro skal reduseres til kun et svar på menneskets lengsel etter trygghet.

Paradiset. – *Hvordan ser din himmel ut?*

– Husker at jeg som barn hadde forestillinger om et sted der lidelser og ondskap ikke fantes og der jeg kunne møte folk jeg var glad i igjen. Som voksen har jeg skjönt at det klassiske paradiset der alt er trygt, forutsigbart og i orden, ikke er noe sted for mennesker. Ingen vet heller hva som venter oss bak døden. Men livet har vi fått i gave, og det er opp til hver og en av oss å finne ut hvordan vi best skal ta vare på den gaven.

– *Ber du noen gang?*

– Det er ikke noe jeg gjør, egentlig. På reiser tar jeg ofte turen innom katedralene, tenner lys og sender en ordløs tanke for noe eller noen som er viktig for meg. Det er en god handling i seg selv, og samtidig et forsøk på å nærme seg noe som er større enn seg selv. Vi gjør ofte det, vi mennesker, for å få distanse til det trivielle og hverdagslige. For mange handler dette om å søke kontakt med Gud, sier filosofen, og famler mer etter ord nå som samtalen tangerer den metafysiske sfæren igjen.

Barnedåp. – Deilig å bare gjøre det alle andre gjør noen ganger også. Være en del av fellesskapet, utbryter han som i flere bøker presiserer hvor viktig det er å sette seg i førersetet og ta ansvar i eget liv. Han har mer å bekjenne:

– Vi holdt barnedåp med full pakke i Gamle Aker kirke. Det var gripende og vakkert. Jeg er opptatt av det rituelle. Det moderne liv har blitt så tømt for riter. Samtidig omgis vi av trivialiteter og vulgariteter på alle bauger og kanter. Og på dette punktet er jeg pessimistisk. Denne utviklingen kommer til å bli verre og verre, hvis vi ikke selv tar tak i det. Derfor trenger vi ritualer som kan peke mot noe stort og hellig.

– *Har det påvirket ditt syn på livet at du har blitt far?*

– Midt i livet, og far for første gang. Overraskelsen over hvordan en bylt på noen få kilo over natta setter to liv på hodet, var stor. For første gang er det kommet noe inn i mitt liv som er viktigere enn meg. Jeg kan skille meg og skifte jobb og flytte. Men aldri kan jeg velge bort å være far. Det er rart, og fint. Jeg har et nyfødt-bilde av henne på PC-en. Når vi ikke er sammen, hviler tanken på henne i meg som en stor ømhet.